

Podatek VAT w Polsce

– problemy przedsiębiorstw sektora MŚP

RAPORT Z BADAŃ

Pracodawcy
Rzeczypospolitej
Polskiej

25

LAT

Podatek VAT w Polsce – problemy przedsiębiorstw sektora MŚP

RAPORT Z BADAŃ

Projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej

Wydawca

Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej
ul. Brukselska 7, 03-973 Warszawa
tel. (22) 518 87 00, fax (22) 828 84 37
www.pracodawcyrp.pl
www.pracodawcyrp.pl/projekt-szwajcarski

Konsultacje merytoryczne

Robert Oliwa, Doradca podatkowy, Doradca Prezydenta Pracodawców RP
Mariusz Korzeb, Ekspert ds. podatkowych, Pracodawcy RP
Adam Jagodziński, Ekspert ds. międzynarodowych, Pracodawcy RP

Copyright © by Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej
Warszawa 2014

ISBN 978-83-932962-7-9

Projekt graficzny, przygotowanie do druku i druk
Dom Wydawniczy ELIPSA
ul. Inflancka 15/198, 00-189 Warszawa
tel./fax 22 635 03 01, 22 635 17 85
e-mail: elipsa@elipsa.pl, www.elipsa.pl

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie i powstała w ramach projektu pn. „Utworzenie partnerstwa polsko-szwajcarskiego na rzecz lepszych rozwiązań w dialogu społecznym i podatku VAT w Polsce”. Projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Publikacja zawiera jedynie informacje natury ogólnej. Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej nie przedstawiają w tej publikacji porad księgowych, podatkowych, inwestycyjnych, finansowych, konsultingowych, prawnych czy innych. Nie należy także wyłącznie na podstawie zawartych tu informacji podejmować jakichkolwiek decyzji dotyczących Państwa działalności. Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej nie ponoszą odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w tej publikacji ani za Państwa decyzje podjęte w związku z tymi informacjami. Osoby korzystające z tej publikacji robią to na własne ryzyko i ponoszą pełną związaną z tym odpowiedzialność.

Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej są najstarszą organizacją pracodawców w Polsce – działają od 1989 roku i reprezentują 10 000 firm. Przedsiębiorstwa zrzeszone w Pracodawcach RP zatrudniają około 5 mln pracowników. Organizacja wywiera wpływ na władze publiczne wszystkich szczebli, by wspólny interes społeczeństwa, przedsiębiorców i rządzących – dobro Polski – mógł być realizowany, a głos pracodawców miał znaczenie przy podejmowaniu decyzji o przyszłości naszego kraju.

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Priorytetowe zmiany – głos przedsiębiorców	7
3. Analiza wyników badań	11
3.1. Interpretacje przepisów podatkowych	14
3.2. Kontrole podatkowe	18
3.3. Odwołania od decyzji organów podatkowych	20
3.4. Źródła wiedzy o systemie podatkowym	22
3.5. Kwestia zaufania	28
3.6. Konsultacje społeczne	33
4. Wnioski i rekomendacje.....	37
5. Polski system podatkowy w międzynarodowych rankingach	47
6. Metodologia badania.....	53

1

Wstęp

Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej z myślą o polskich przedsiębiorcach z sektora MŚP

We współczesnej gospodarce regulacje podatkowe mają ogromny wpływ na sposób i rentowność prowadzenia działalności gospodarczej. To od nich w dużej mierze zależą rozwój przedsiębiorczości w danym kraju oraz tempo wzrostu wytwarzanego dochodu narodowego. Dlatego obowiązkiem każdego ustawodawcy jest tworzenie przepisów prawa podatkowego w taki sposób, aby łączyły one oczywiste potrzeby budżetowe państwa z zapewnieniem jak najdogodniejszych warunków do funkcjonowania firm.

W ramach projektu „Utworzenie partnerstwa polsko-szwajcarskiego na rzecz lepszych rozwiązań w dialogu społecznym i podatku VAT”, przeprowadziliśmy dogłębną diagnozę problemów związanych z polskim systemem podatkowym, zwłaszcza podatkiem VAT, z którymi stykają się przedsiębiorcy.

Efektom jest niniejszy raport, który bazuje na wynikach szeroko zakrojonych badań przeprowadzonych we współpracy z TNS Polska S.A. Zidentyfikowaliśmy w nim najważniejsze trudności prawne i ekonomiczne, na które napotykają przedsiębiorcy sektora MŚP, rozliczając bieżącą działalność gospodarczą.

Z naszych badań wynika jasno, że przedsiębiorcy uważają przepisy prawa podatkowego za niezmiernie skomplikowane oraz mało przyjazne. My z kolei zwracamy uwagę na niewłaściwy przebieg procesu legislacyjnego, niechętnie nastawienie przedstawicieli organów podatkowych do przedsiębiorców i wysokie koszty rozliczania podatków.

Wszystkie te opinie prowadzą do konkluzji, że prawo należy jak najszybciej zmienić. Ustawodawca podatkowy powinien podjąć zdecydowane działania na rzecz kompleksowej poprawy nie tylko przepisów prawa, ale także samego otoczenia instytucjonalnego. W przeciwnym bowiem razie polski system podatkowy nadal będzie nisko oceniany i będzie osłabiał możliwości konkurencyjne naszych firm.

dr Andrzej Malinowski
Prezydent Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej

2

Priorytetowe zmiany – głos przedsiębiorców

Przedsiębiorcom objętym badaniem zaprezentowano listę piętnastu propozycji zmian w przepisach związanych z podatkami. W oparciu o analizę MaxDiff¹ powstał ranking preferencji wskazujący, które modyfikacje są najbardziej pożądane, a które, z punktu widzenia przedstawicieli firm, można rozważyć w drugiej kolejności. Mogąc wskazać 3 kluczowe zmiany, jedna trzecia zapytanych przedsiębiorców wskazała na te związane z koniecznością zniesienia obowiązku odprowadzania podatku VAT od nieuregulowanych faktur. Niemal tyle samo (31%) wskazało na potrzebę wydawania przez Ministerstwo Finansów interpretacji ogólnych przepisów prawa podatkowego oraz na wprowadzenie jednej stawki podatku VAT (na poziomie 18% – taka propozycja była jedną z rekomendacji jakościowej części projektu

¹ Technika MaxDiff. To najlepsza dotychczas opracowana metoda pomiaru preferencji wobec dowolnych obiektów, które mogą być porównywane jednym prostym kryterium: wolę bardziej to niż tamto, to jest dla mnie ważniejsze niż tamto. Siła preferencji zmierzona jest na skali interwałowej, co oznacza, że możemy powiedzieć, że nie tylko coś jest bardziej preferowane (jak w ocenach i rankingach), ale na przykład, że jest dwukrotnie, czy trzykrotnie bardziej preferowane niż inny obiekt, czy przez inną grupę.

badawczego). Co czwarty przedsiębiorca (25%) oczekuje ogólnego obniżenia stawki podatku VAT; 24% wskazuje na potrzebę wprowadzenia jasnych procedur działania administracji podatkowej, a 23% oczekuje zmniejszenia liczby podatków. W dalszej kolejności wymieniano także wydłużenie okresu *vacatio legis* (19%), wprowadzenie okresu ochronnego dla nowopowstałych firm (17%), czy poprawę poziomu wiedzy urzędników skarbowych (15%).

Oczekiwania przedsiębiorców w pewnym stopniu wiążą się z wielkością firmy, którą reprezentują – dla firm średnich relatywnie mniej istotne jest wprowadzenie jednolitej stawki podatku VAT, zdecydowanie bardziej istotne zaś kwestie przejrzystości przepisów i wydłużenia okresu *vacatio legis*. Dla mikroprzedsiębiorstw najważniejsze jest właśnie wprowadzenie jednolitej stawki podatku i okresu ochronny dla nowych podmiotów. Charakter działalności firmy również determinuje oczekiwania przedsiębiorców. Obniżenie stawki podatku VAT, ważne dla przedsiębiorstw z sektora usług i handlu, dla przedsiębiorstw produkcyjnych jest relatywnie mniej istotne. Z kolei bardziej istotne dla firm skupiających się na produkcji jest zniesienie obowiązku odprowadzania podatku VAT od nieuregulowanych faktur.

Wykres 1**Wykaz pożądanых zmian – według wielkości firmy (dane w %)**

■ Ogółem N=400 ■ Mikrofirmy N=150
 ■ Małe firmy N=150 ■ Średnie firmy N=100
 N – liczba firm objętych badaniem

Wykres 2

Wykaz pożądaných zmian – według charakteru działalności firmy (dane w %)

■ Ogółem N=400 ■ Produkcyjny N=107

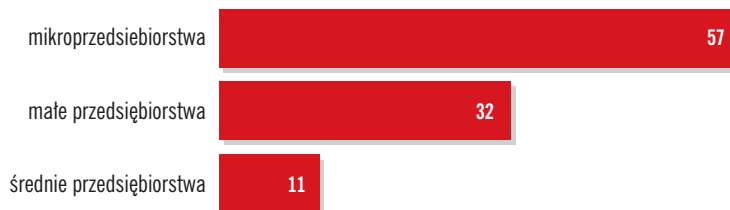
■ Handlowy N=136 ■ Usługowy N=157

N – liczba firm objętych badaniem

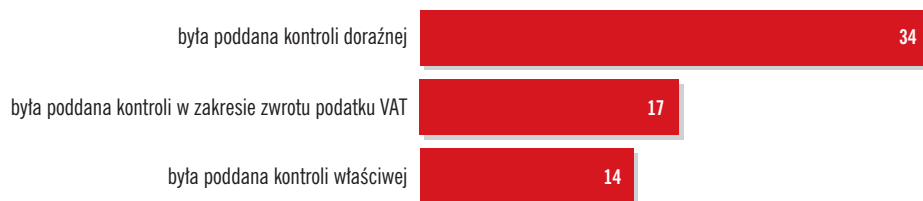
3

Analiza wyników badań

Wyniki przeprowadzonych badań pokazują, że co trzecia firma (33%) korzysta z usług biur rachunkowych. Najczęściej z usług tego typu instytucji korzystają mikroprzedsiębiorstwa – czyni tak połowa z nich (57%). Większe firmy korzystają z usług biur rachunkowych wyraźnie rzadziej – 32% firm małych i zaledwie 11% firm średnich. Większe firmy częściej włączają procesy związane z księgowością do własnej struktury organizacyjnej. Może to wynikać z faktu, iż opłacalność korzystania z usługi biur rachunkowych maleje wraz ze wzrostem przedsiębiorstwa i przy dużej ilości procesów związanych z finansami bardziej opłacalne jest zatrudnienie osoby odpowiedzialnej za sprawy księgowe w firmie. Firmy mniejsze częściej korzystają z usług biur rachunkowych, dzięki czemu mogą poświęcić swój czas na prowadzenie biznesu, a nie na sprawy rachunkowe. Polskie prawodawstwo podatkowe jest na tyle skomplikowane, że nietrudno popełnić błąd, nawet przypadkiem, a koszty takiej pomyłki mogą być bardzo wysokie.

Wykres 3**Firmy korzystające z usług biur rachunkowych (dane w %)**

Ponad połowa badanych firm (54%) poddana była kontroli podatkowej. Najczęściej były to kontrole doraźne – poddano im jedną trzecią wszystkich przedsiębiorstw (34%). 17% przedsiębiorstw zostało poddanych kontroli będącej następstwem złożenia wniosku o zwrot podatku VAT, a 14% kontroli ogólnej.

Wykres 4**Czy w roku 2012 lub 2013 Państwa firma (dane w %)**

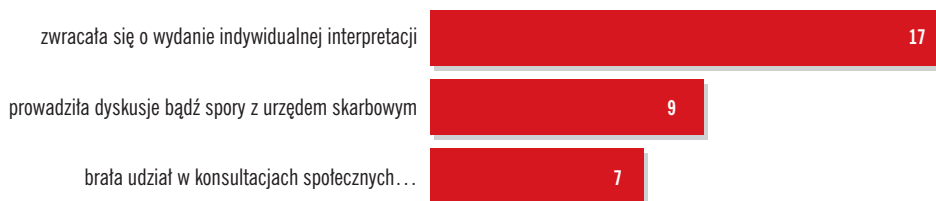
Co szósta badana firma (17%) występowała z wnioskiem o wydanie indywidualnej interpretacji przepisów prawa podatkowego.

Rzadziej firmy toczyły otwarte spory z urzędami skarbowymi – do takich sytuacji przyznaje się zaledwie 1 na 10 przedsiębiorców z sektora MŚP.

Zaledwie 7% przedsiębiorstw brało udział w konsultacjach społecznych. Tak niewielka liczba firm biorących udział w konsultacjach społecznych świadczy o niskim poziomie dialogu społecznego w zakresie tworzenia przepisów podatkowych oraz braku informacji o prowadzonych konsultacjach społecznych.

Wykres 5

Czy w roku 2012 lub 2013 Państwa firma (dane w %)

3.1.

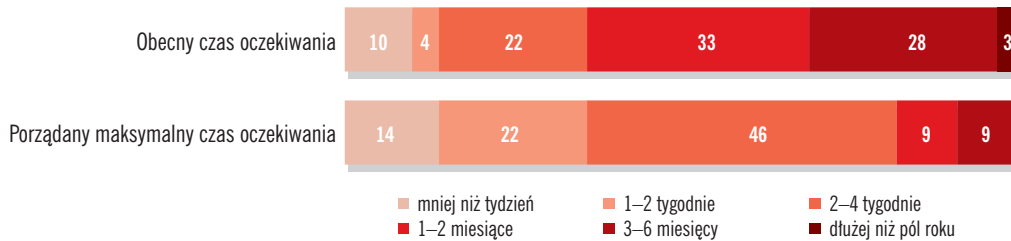
Interpretacje przepisów podatkowych

Udział firm, które zwróciły się o wydanie interpretacji podatkowej, wzrasta do 25% w przypadku firm zatrudniających co najmniej 50 pracowników oraz reprezentujących szeroko rozumiany sektor usług. Może nasuwać to kilka wniosków:

Firmy zatrudniające większą liczbę pracowników rzadziej korzystają z usług biur rachunkowych (11% firm), częściej posiadają własne działy księgowe. Dlatego też firmy te z większą częstotliwością występują o interpretacje indywidualne dotyczące ich spraw.

Mikro- i małe przedsiębiorstwa, które korzystają znacznie częściej z usług biur rachunkowych, sporadycznie występowały z wnioskiem o interpretację.

Jeżeli chodzi o firmy z branży usługowej to częściej napotykają one na nieścisłości w przepisach prawa, co najpewniej wynika z charakteru prowadzonej działalności (np. różne stawki podatku w zależności o charakteru usługi). Przepisy te mogą być wieloznacznie interpretowane, a tym samym budzą wiele kontrowersji wśród przedsiębiorców.

Wykres 6**Czas oczekiwania na wydanie indywidualnej interpretacji przepisów podatkowych
(dane w %)**

Zgodnie z Ordynacją podatkową właściwy organ na złożony wniosek jest zobowiązany odpowiedzieć bez zbędnej zwłoki, jednak w terminie nie dłuższym niż trzy miesiące. Wyniki badania pokazują, że z zachowaniem wskazanego przez ustawodawcę terminu bywa różnie – w wypadku 28% firm czas oczekiwania trwał między trzy a sześć miesięcy. 3% firm składających wnioski z prośbą o indywidualną interpretację oczekiwało dłużej niż pół roku. Co ciekawe, w cierpliwość zazwyczaj muszą uzbrajać się większe firmy (zatrudniające co najmniej 50 pracowników) – przeszło co drugie przedsiębiorstwo z tej grupy zmuszone było oczekiwać na opinię dłużej, niż przewidywał to ustawodawca. Można domniemywać, że spowodowane to było bardziej skomplikowanym charakterem spraw składanych przez duże przedsiębiorstwa.

Na przedłużające się terminy warto spojrzeć, także przez pryzmat oczekiwań głównych zainteresowanych. 82% firm, które w ciągu ostatnich 2 lat zwróciły się z prośbą o wydanie indywidualnej opinii, oczekiwałoby, aby maksymalny czas na odpowiedź wynosił maksymalnie 4 tygodnie, a prawie połowa z nich idzie ze swoimi oczekiwaniami dalej, wskazując, jako termin brzegowy, 2 tygodnie.

Długi czas oczekiwania na wydanie interpretacji nie jest jednak regułą. Co dziesiąta firma czekała na odpowiedź krócej niż tydzień, a w wypadku 1/3 zapytań czas oczekiwana nie przekroczył miesiąca.

W odpowiedzi na większość składanych zapytań (62%) organ wydający interpretację uznał stanowisko firmy za prawidłowe. Jednocześnie w 17% przypadków przesłana interpretacja indywidualna wskazywała na błędną interpretację przepisów przez firmę.

Wykres 7

Efekt złożenia przez firmę prośby o wydanie indywidualnej interpretacji przepisów podatkowych (dane w %)

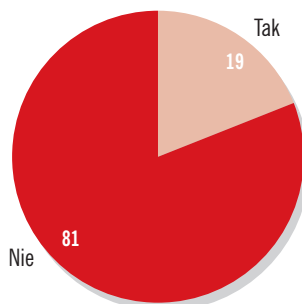

Wnioskowanie o indywidualną interpretację oczywiście nie jest jedyną drogą potwierdzenia swojego stanowiska. Ponad połowa firm w ciągu ostatnich 2 lat korzystała z pomocy Krajowej Informacji Podatkowej.

Poza wydawaniem interpretacji przepisów prawa podatkowego, należy wskazać na rozbieżności w udzielaniu informacji przez organy podatkowe. Blisko co piąta firma zwracająca się z pytaniem o udzielenie informacji na temat bieżących spraw otrzymała sprzeczne odpowiedzi od różnych organów podatkowych. Fakt ten wskazuje na niejednoznaczność prawa podatkowego obowiązującego w Polsce, które, niestety, pozostawia spore pole do interpretacji poszczególnych zapisów. Sytuacje takie pogłębiają chaos interpretacyjny i utrudniają funkcjonowanie przedsiębiorstw, bowiem żądna z interpretacji nie jest nadrzędna, a decyzja o odczytaniu poszczególnych przepisów pozostaje po stronie przedsiębiorcy.

Wykres 8

Otrzymanie sprzecznych interpretacji przepisów od organów podatkowych (dane w %)

3.2.

Kontrole podatkowe

Najczęstszą formą kontroli podatkowej jest kontrola doraźna (krzyżowa). W ostatnim czasie przeszła ją co trzecia badana firma. Jest to jednak kontrola w najmniejszym stopniu utrudniająca bieżące funkcjonowanie firmy, trwa zazwyczaj nie dłużej niż tydzień i najczęściej kończy się nie stwierdzeniem żadnych uchybień. Co czwarta firma była poddana ogólnej kontroli podatkowej (właściwej). Dla 9% firm poddanych tym czynnościom było to znaczne obciążenie, istotnie utrudniające jej funkcjonowanie, w 20% przypadków czynności sprawdzające trwały minimum miesiąc, w przypadku co czwartej firmy dopatrzono się uchybień.

17% firm poddanych zostało kontroli ze względu na złożenie wniosku o zwrot podatku VAT. Jest to typ kontroli, który w większym stopniu obciąża bieżącą działalność firmy niż kontrola doraźna.

	Ogólna (właściwa) (%)	Doraźna (krzyżowa) (%)	Zwrot podatku VAT (%)
	25	34	17
WPŁYW KONTROLI NA FIRME			
uniemożliwiła funkcjonowanie firmy	1		
w znaczącym stopniu utrudniła funkcjonowanie firmy	8	4	2
w umiarkowanym stopniu utrudniła funkcjonowanie firmy	20	11	26
w nieznacznym stopniu utrudniła funkcjonowanie firmy	18	16	26
nie miała wpływu na bieżące funkcjonowanie firmy	53	70	47
DŁUGOŚĆ TRWANIA KONTROLI			
mniej niż tydzień	39	90	61
1–2 tygodnie	25	6	32
2–4 tygodnie	16	4	2
1–2 miesiące	17		5
3–6 miesięcy	1		2
dłużej niż pół roku	1		
EFEKT KONTROLI			
nie dopatrzonego się uchybień	75	99	86
dopatrzonego się uchybień, ale sprawę udało się wyjaśnić bez dodatkowych kosztów finansowych	22	1	12
dopatrzonego się uchybień i firma musiała ponieść dodatkowe koszty	3		2

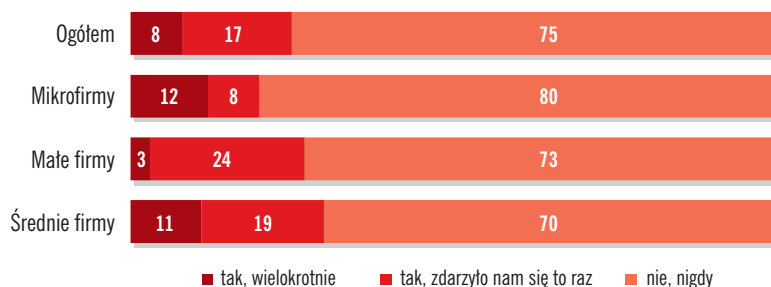
3.3.

Odwołania od decyzji organów podatkowych

Decyzje organów podatkowych nie są postrzegane przez przedsiębiorców jako „ostatnie słowo”. Co czwarta firma przynajmniej raz odwoływała się od decyzji organów pierwszej instancji. 8% robiło to wielokrotnie. Ogólnie należy uznać, że im większa firma, tym częściej odwoływała się do wyższej instancji.

Wykres 9

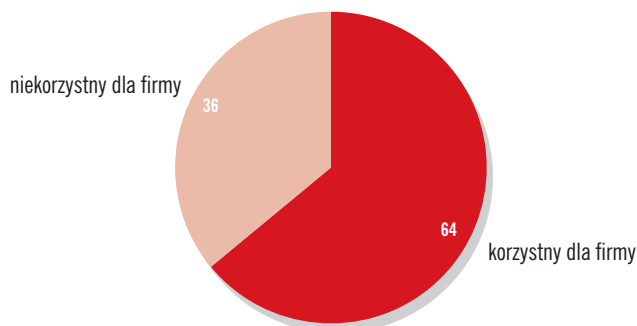
Odwoływanie się od decyzji organów podatkowych pierwszej instancji (dane w %)

Praktyka pokazuje, że warto walczyć o swoje racje. 2 na 3 wnioski odwoławcze mają korzystny dla firmy finał. Jednocześnie warto zaznaczyć, że to bardzo niepokojący wynik, który powoduje utratę zaufania przedsiębiorców do organów podatkowych. Błędne rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji negatywnie wpływa także na funkcjonowanie i stabilność firmy.

Wykres 10

Ostateczny efekt odwołania się od decyzji organów podatkowych pierwszej instancji
(dane w %)

3.4.

Źródła wiedzy o systemie podatkowym

Předstawiciele sektora MŚP, poszukując informacji o systemie podatkowym w Polsce i poszerzając swoją wiedzę w tym zakresie, a także śledząc zmiany przepisów, najczęściej korzystają z internetowych portali specjalistycznych zajmujących się podatkami – czyni tak ponad 2/3 firm. Często źródłem informacji są także artykuły w prasie specjalistycznej (54%). 39% firm korzysta z powołanej niedawno Krajowej Informacji Podatkowej, a niemal co trzecia (31%) korzysta z materiałów przygotowywanych przez Ministerstwo Finansów (przede wszystkim poprzez portal internetowy finanse.gov.pl). Rzadziej firmy korzystają ze stron internetowych pracodawców i przedsiębiorców (23%), innych mediów specjalistycznych (21%) i innych źródeł. Co piąta firma korzysta z wiedzy i doświadczenia biur rachunkowych. Generalnie z większej liczby źródeł specjalistycznych korzystają firmy większe, częściej o profilu działalności produkcyjnym lub usługowym, rzadziej natomiast mikroprzedsiębiorstwa i firmy o profilu handlowym.

Najlepiej ocenianym źródłem wiedzy o polskim systemie podatkowym jest prasa specjalistyczna (92% przedsiębiorców korzystających z tego źródła ocenia je zdecydowanie dobrze lub raczej dobrze). Niemal równie dobrze oceniono wiedzę pochodzącą od współpracowników (89% ocenia ją zdecydowanie dobrze lub dobrze), z biur

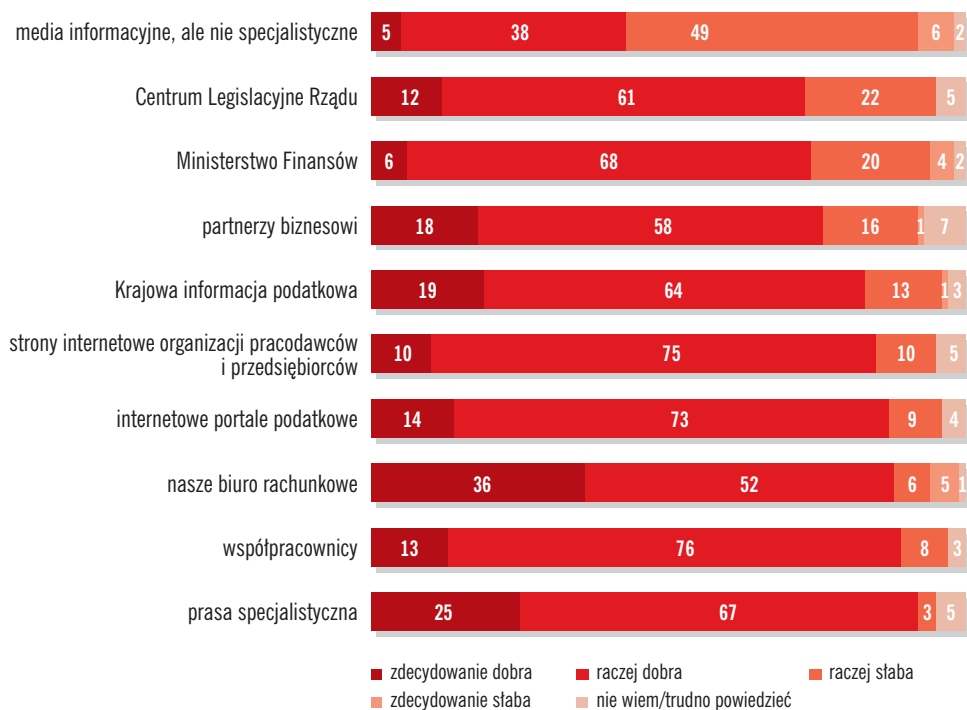
rachunkowych (88%) oraz z internetowych portali podatkowych (87%) i Krajowej Informacji Podatkowej (83%). Wyraźnie słabiej oceniane zostały Ministerstwo Finansów (74%) i Centrum Legislacyjne Rządu (73%).

Wykres 11
Źródła wiedzy o prawie podatkowym (dane w %)

Wykres 12

Ocena jakości dostępnych informacji na/w (dane w %)

Przedsiębiorcy o systemie podatkowym

Podczas badania ilościowego przedsiębiorcy poproszeni zostali także o ocenę różnych aspektów funkcjonowania systemu podatkowego w Polsce. Zdecydowanie najgorzej oceniono stabilność przepisów – niemal połowa (45%) przedstawicieli sektora MŚP oceniło ją jako bardzo słabą, a kolejne 32% jako słabą.

Szczególnie źle stabilność przepisów podatkowych w Polsce ocenili przedstawiciele firm średnich (85% wystawiło ocenę słabo, bądź bardzo słabo), a także firm zajmujących się produkcją (83% negatywnych ocen).

Takie oceny wynikają z faktu, że większe firmy oraz zakłady produkcyjne podlegają dużej liczbie szczegółowych przepisów, stąd zmiany prawa podatkowego często ich dotyczą.

Równie źle oceniono jednoznaczność uchwalanych przepisów w zakresie prawa podatkowego – 38% oceniło ją jako bardzo słabą i tyle samo jako słabą.

Szczególnie złe oceny wystawili przedstawiciele firm średnich (82% ocen negatywnych). Dodatkowo 4 na 5 firm o profilu handlowym oceniły negatywnie jednoznaczność przepisów podatkowych.

Trzecie miejsce w rankingu najgorzej ocenianych aspektów systemu podatkowego w Polsce zajęła zrozumiałość uchwalanych przepisów, dwie trzecie przedsiębiorców z sektora MŚP oceniły ją negatywnie (32% oceniło ją bardzo słabo, a 36% słabo).

Dosyć słabo oceniono także kwestię informowania o planowanych zmianach w prawie podatkowym (48% ocen negatywnych).

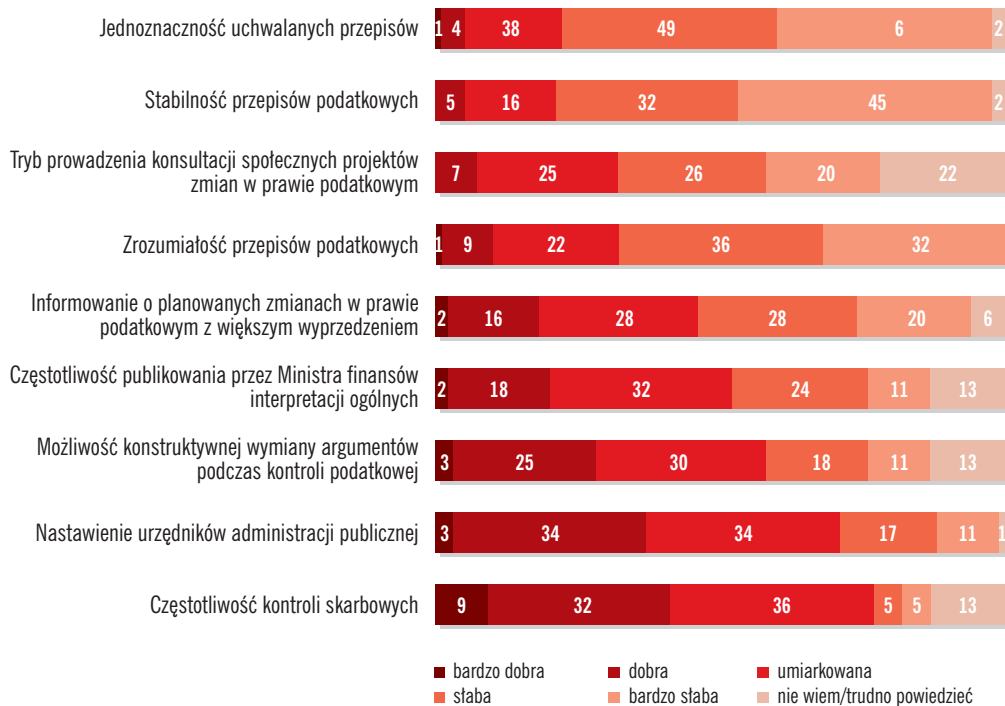
Bardzo podobną ocenę uzyskały konsultacje społeczne (znów blisko połowa przedsiębiorców oceniła je negatywnie, a tylko 7% oceniło je pozytywnie).

Lepiej oceniono częstotliwość publikowania interpretacji ogólnych przez Ministerstwo Finansów (35% ocen negatywnych i 20% pozytywnych).

Podsumowując, najgorzej ocenione zostały aspekty funkcjonowania systemu związane *stricte* ze stanowionym prawem, jego jakością i stabilnością. Znacznie mniejszym problemem okazał się sam proces legislacyjny – informowanie o planowanych zmianach i nieco fasadowe konsultacje społeczne. Najmniej zastrzeżeń przedsiębiorcy mieli do bezpośredniego kontaktu z organami podatkowymi (nastawienie urzędników, możliwość wymiany argumentów). Pokazuje to wyraźnie, że mamy do czynienia – podkreślmy to z całą mocą – z problemami systemowymi.

Wykres 13

Ocena aspektów funkcjonowania systemu podatkowego (dane w %)

3.5.

Kwestia zaufania

Jednym z istotnych obszarów wymagających diagnozy, wyróżnionym już na etapie badania Desk Research, była szeroko rozumiana kwestia wzajemnego zaufania różnych podmiotów funkcjonujących w ramach systemu podatkowego. Chodzi tu nie tylko o relację przedsiębiorca–państwo, ale o bardziej szczegółowe relacje pomiędzy przedstawicielami sektora MŚP a organami podatkowymi, ustawodawcami, organizacjami przedsiębiorców. Jakość tych relacji może w znacznej mierze decydować o realnym funkcjonowaniu systemu podatkowego, poprzez kompensowanie jego niedoskonałości z uwagi na zawziętość przepisów i problemów strukturalnych.

Działania Ministerstwa Finansów

Pierwszym podmiotem, którego działalność została oceniona było Ministerstwo Finansów. Dwie trzecie przedsiębiorców z sektora MŚP (68%) zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem, że Ministerstwo Finansów myśli tylko o wpływach budżetowych, a nie o zachowaniu właściwych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej.

Kolejne 25% raczej zgadza się z taką tezą, zatem niemal wszyscy przedstawiciele sektora MŚP mają poczucie braku wsparcia ze strony resortu finansów.

Dwie trzecie przedsiębiorców (68%) uważa, że zmiany w prawie podatkowym mają przede wszystkim podłoże polityczne, a nie ekonomiczne. Na podstawie powyższych wyników widać wyraźnie, że nieprzychylny system podatkowy wiąże się z podejmowaniem nieprawidłowych działań przez Ministerstwo Finansów. Ponadto popularny jest też pogląd, że zmiany w prawie podatkowym służą przede wszystkim dużym korporacjom, a nie małym firmom – z taką tezą zgadzają się dwie trzecie przedsiębiorców (32% zgadza się z tym poglądem w sposób zdecydowany). Wśród mikroprzedsiębiorstw takie przeświadczenie ma 4 na 5 firm. W tym kontekście nie dziwi, że zaledwie 13% sądzi, że ustawodawcy słuchają głosu przedsiębiorców.

Zaufanie to podstawa

80% przedsiębiorców uważa, że jeśli kontrolujący urzędnik będzie chciał znaleźć nieprawidłowość w dokumentacji podatkowej, to podczas kontroli podatkowej zawsze ją znajdzie. Ukazuje to ogromny brak zaufania do organów podatkowych. Jest także pochodną skomplikowanego i nieprecyzyjnego systemu podatkowego, który bywa swobodnie interpretowany przez organy podatkowe. Pamiętać przy tym należy o wcześniej omówionych wynikach badania dotyczących samych kontroli – okazało się, że trwają one dosyć krótko i nie zakłócają znacząco bieżącej działalności firmy. Niemniej jednak efekt samych kontroli (przy takim nastawianiu przedsiębiorców) może być łatwo traktowany jako wynik zbyt daleko idącej interpretacji, czy nadużycia funkcji przez urzędnika, a nie jako wynik błędów popełnionych przez firmę. Zwłaszcza, że tylko

niepełna połowa przedstawicieli sektora MŚP (48%) uważa, że kontrole podatkowe służą wyeliminowaniu nieuczciwych przedsiębiorców, reszta jest odmiennego zdania¹.

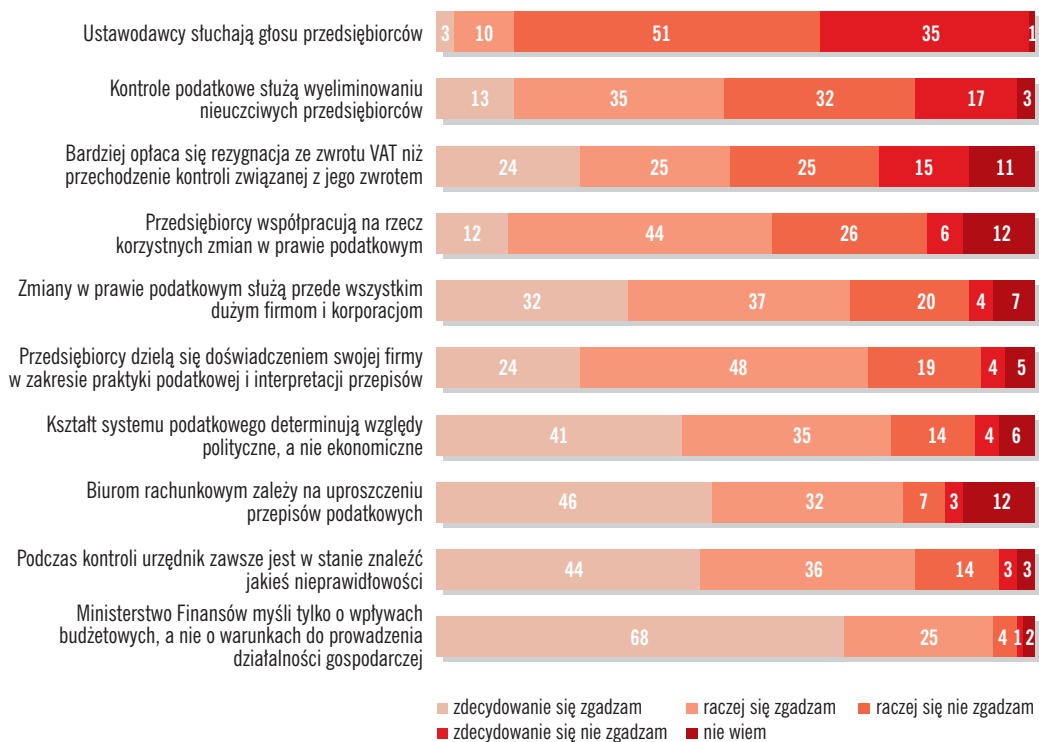
Brak zaufania widoczny jest także w środowisku samych przedsiębiorców, 72% badanych uważa, że przedsiębiorcy dzielą się swoimi doświadczeniami z zakresu stosowanych rozwiązań i interpretacji prawa, ale tylko 24% zgadza się z tą tezą zdecydowanie. Jedynie połowa badanych uważa, że przedsiębiorcy mają wpływ na zmianę w prawie podatkowym, a tylko 12% zdecydowanie zgadza się z takim poglądem. Bardzo rozpowszechnione jest przekonanie, że tej współpracy nie ma, a co za tym idzie głos przedsiębiorców nie jest słyszalny (zapewne, w efekcie, nie jest też jednorodny).

Co ciekawe, większość przedsiębiorców uważa, że biuram rachunkowym zależy na uproszczeniu przepisów podatkowych. Uważa tak ponad trzy czwarte przedstawicieli firm (78%).

¹ Z badań jakościowych wiemy, że wielu przedsiębiorców uważa, że kontrole służą do zmniejszania deficytu finansów publicznych, mają przynosić dochód.

Wykres 14

Proszę powiedzieć na ile zgadza się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami (dane w %)

Zwrot podatku VAT

Na koniec poproszono przedsiębiorców o ocenę mechanizmu zwrotu podatku VAT. 24% zdecydowanie, a kolejne 25% „raczej” zgadza się z poglądem, że bardziej opłacalna jest rezygnacja ze zwrotu VAT, niż przechodzenie kontroli z tym związanej. 40% przedsiębiorców jest odmiennego zdania, a 11% nie zajęło w tej sprawie stanowiska.

Wyniki odpowiedzi wskazują na pilną potrzebę dalszego uproszczenia tej procedury, tak by jej bilans był jednoznacznie pozytywny, a nie jak obecnie negatywny.

3.6. Konsultacje społeczne

Wykres 15
Powody braku udziału w konsultacjach dotyczących
zmian prawa podatkowego (dane w %)

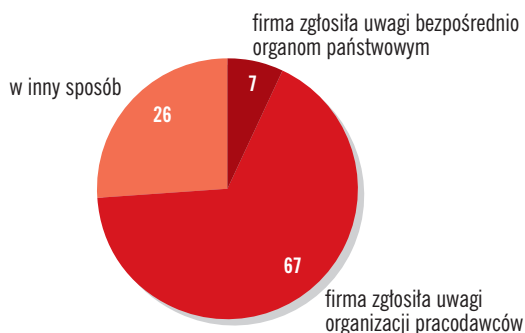

Konsultacje społeczne to cały czas mało popularna wśród polskich przedsiębiorców forma dialogu z ustawodawcą. W ciągu ostatnich dwóch lat z takiej możliwości skorzystało zaledwie 7% firm. Przedsiębiorcy nieuczestniczący w procesie najczęściej wyjaśniają, że nie otrzymali informacji o prowadzonych konsultacjach (46% firm, które nie brały udziału w konsultacjach). Co piąta firma wskazuje na względy logistyczne – brak czasu lub osoby, która mogłaby się tym zająć.

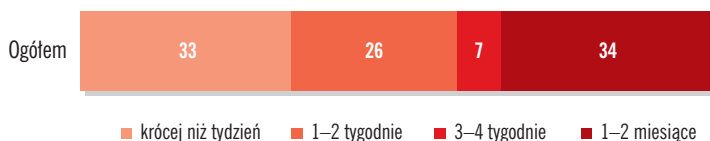
Zazwyczaj uwagi zgłaszane są za pośrednictwem organizacji pracodawców. W zdecydowanej mniejszości są przedsiębiorcy, którzy swoje opinie kierują bezpośrednio do organów państwowych odpowiadających za konsultacje.

Wykres 16

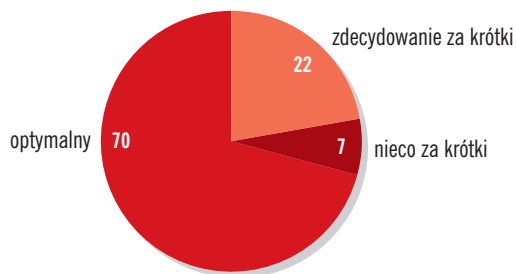
Sposób uczestnictwa firmy w konsultacjach społecznych (dane w %)

W 59% przypadkach czas na konsultacje wyznaczony przez ustawodawcę nie przekraczał 2 tygodni. W jednej trzeciej przypadków czas przeznaczony na konsultacje wyniósł minimum 1 miesiąc.

Wykres 17**Czas przeznaczony na konsultacje społeczne (dane w %)**

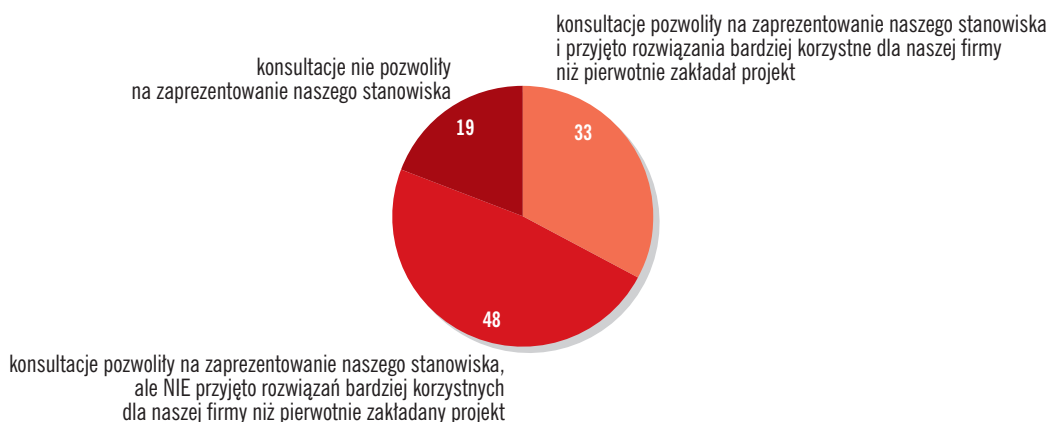
Zdaniem większości firm biorących udział w konsultacjach społecznych (70%) czas przeznaczony na konsultacje jest optymalny. Niemniej jednak przy tak małej liczbie firm biorących udział w konsultacjach wyniki te traktować należy bardzo ostrożnie, bowiem to właśnie krótki czas dany na konsultacje był jednym z podstawowych powodów nie wzięcia w nich udziału (93% badanych firm).

Wykres 18**Ocena ilości czasu przeznaczonego na konsultacje społeczne przez firmy biorące udział w konsultacjach społecznych (dane w %)**

W wypadku 67% przedsiębiorstw, które włączyły się w konsultacje, albo w ogóle nie udało się zaprezentować stanowiska, albo nie spowodowało ono zmiany początkowych założeń na bardziej korzystne. Zdaniem co trzeciej firmy biorącej udział w konsultacjach społecznych prowadzony przez ustawodawcę dialog pozwolił na zaprezentowanie firmie jej stanowiska, w efekcie czego przyjęto rozwiązanie bardziej korzystne od pierwotnie zakładanego.

Wykres 19

Efekt uczestnictwa firmy w konsultacjach społecznych (dane w %)

Z badania wynika, że 5% firm, które nie brały udziału w konsultacjach społecznych, twierdzi otwarcie, że nie ma to sensu, ponieważ nie spowoduje korzystnej zmiany wprowadzanych przepisów. Idąc tym tropem, można uznać, że brak wiary powoduje mniejsze zainteresowanie konsultacjami, w efekcie czego ponad 40% badanych firm twierdzi, że nie wie, kiedy i w jakich tematach są one prowadzone.

4

Wnioski i rekomendacje

W ramach badania wyróżniono sześć szczegółowych obszarów, w których koncentrują się główne zastrzeżenia, oczekiwania i rekomendacje dotyczące zmian w systemie podatkowym w Polsce. Były one podstawą do dyskusji w ramach badania jakościowego oraz stanowiły rdzeń badania ilościowego. Do części z nich powrócono także w dwóch wywiadach z ekspertami, które miały na celu podsumowanie całego projektu badawczego. Poniżej przedstawiono kluczowe wnioski i rekomendacje dotyczące polskiego systemu podatkowego.

1 Najważniejszym obszarem jest konstrukcja systemu podatkowego, czyli **przepisy prawa**. Przed badaniem ilościowym sformułowano hipotezę, że prawo podatkowe jest bardzo skomplikowane, niejednoznaczne i trudne w interpretacji i jest to główny, systemowy problem, który tak naprawdę generuje większość innych pomniejszych kłopotów z funkcjonowaniem systemu podatkowego w Polsce. Badanie ilościowe tę hipotezę potwierdziło. Jakość uchwalanych w Polsce przepisów została oceniona nisko

(średnia 3,2 przy możliwej wartości od 0 do 10). Zaledwie 1 na 20 przedsiębiorców uważa, że przepisy podatkowe są jednoznaczne i tyle samo twierdzi, że przepisy te są stabilne. Pozostali – niemal wszyscy – są odmiennego zdania. Dominuje przekonanie o ogromnym skomplikowaniu przepisów i ciągłych zmianach pogłębiających niejednoznaczność i niestabilność poszczególnych rozwiązań i całego systemu. Do tego dochodzi rzesza przedsiębiorców wnioskujących o wydanie interpretacji przepisów (17% firm wnioskowało o wydanie interpretacji w ciągu ostatniego półtora roku).

Ponadto przedsiębiorcy wskazują na konieczność zmian w zakresie zniesienia obowiązku płacenia podatku VAT od niezapłaconych faktur. Najbardziej zainteresowaną w tej kwestii jest grupa średnich przedsiębiorstw. W badaniu MaxDiff na potrzebę zmian prawa podatkowego w tym zakresie wskazało 39%. Natomiast w przypadku mikrofirm –29%. Podobne wyniki związane są z potrzebą częstszego wydawania przez Ministerstwo Finansów interpretacji ogólnych, które budzą największe wątpliwości. W tym przedmiocie na konieczność zmian wskazało 40% średnich przedsiębiorstw oraz 27% mikroprzedsiębiorstw. Wyniki te mogą wskazywać na fakt, iż grupa średnich przedsiębiorstw, w porównaniu z mikrofirmami, wykonuje bardziej złożoną prawnie działalność gospodarczą, co prowadzi do zwiększenia kosztów obsługi transakcji zawieranych z kontrahentami.

Również czas oczekiwania na wydanie interpretacji nie jest dla przedsiębiorców satysfakcjonujący. Wśród postulatów zmian bardzo wysokie miejsca w rankingu priorytetów zajęło wydawanie interpretacji ogólnych przez ministra finansów (2 miejsce), wprowadzenie jednolitej stawki podatku VAT, z wyjątkiem towarów pierwszej potrzeby, (4 miejsce) oraz wprowadzenie jasnych procedur działania administracji podatkowej (5 miejsce). Wszystko to potwierdza hipotezę o istnieniu problemów systemowych.

Stabilność prawa podatkowego to jeden z głównych problemów wskazywanych zarówno przez ekspertów, jak i przedsiębiorców.

Przeprowadzone badania uwidoczniły, iż prawo podatkowe w Polsce jest wysoce skomplikowane i możliwość uzyskiwania interpretacji ogólnych czy indywidualnych przez przedsiębiorców pomaga je zrozumieć. Przedsiębiorcy wskazują, iż w Polsce poświęca się dużą ilość czasu oraz środków finansowych na funkcjonowanie w istniejącym otoczeniu prawnym – przedsiębiorcy muszą często występować o interpretacje podatkowe, dzięki którym mogą w miarę spokojnie działać, jednakże nawet i same interpretacje mogą nie być gwarantem bezpieczeństwa prawnego, ponieważ liczba zmian w przepisach podatkowych jest zbyt duża. Oczywistym jest, że nie uda się stworzyć prawa, które nie będzie zmieniane, ale do takiego idealnego modelu powinno się dążyć, tak aby przedsiębiorcy mogli przede wszystkim skupić się na prowadzeniu działalności gospodarczej, a nie na biurokracji.

Częstotliwość zmian w prawie podatkowym wynika nie z tego, że tak dynamicznie zmienia się otoczenie gospodarcze, ale z faktu, że obecny system jest po prostu wadliwy i cały czas podejmowane są próby jego uszczelnienia i poprawienia.

Należy zastanowić się, dokąd takie działania będą prowadziły, jak również podjąć dyskusję nie tylko nad zmianą systemu, ale także nad sposobem myślenia o systemie. System przede wszystkim powinien być przyjazny dla przedsiębiorcy. Jeżeli system będzie przyjazny i stabilny, to nawet wysoki poziom jego skomplikowania nie będzie negatywnie wpływał na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce.

2. Czynnikiem powiązaniem z jakością prawa jest **przebieg samego procesu legislacyjnego**. Przed badaniem ilościowym sformułowano hipotezę, że przebieg procesu legislacyjnego w przypadku przepisów podatkowych jest niewłaściwy. Chodzi przede wszystkim o późne informowanie o propozycjach zmian w prawie, bardzo krótki czas na konsultacje społeczne oraz o krótki okres *vacatio legis*.

W konsultacjach społecznych związanych z wprowadzeniem zmian w prawie podatkowym uczestniczyło w ciągu ostatnich dwóch lat tylko 7% firm z sektora MŚP. Blisko połowa nieuczestniczących jako powód podaje brak informacji o prowadzonych konsultacjach, a co za tym idzie brak informacji o planowanych zmianach. Niemniej jednak, jeśli już jakaś firma w konsultacjach udział brała, to w większości nie bezpośrednio, tylko za pośrednictwem organizacji przedsiębiorców (67%), a czas dany na konsultacje uznała za optymalny (70%), co nie zmienia faktu, że 19% przedsiębiorców biorących w nich udział uważa, że nie udało im się zaprezentować stanowiska firmy, a blisko połowa twierdzi, że stanowisko firmy nie zostało uwzględnione. Tryb przeprowadzania konsultacji społecznych wypadł bardzo słabo – tylko 7% przedsiębiorców ocenia go dobrze lub bardzo dobrze. Gorzej oceniono tylko stabilności i jednoznaczność przepisów. Co więcej, Ministerstwo Finansów oraz Centrum Legislacyjne Rządu są jednymi z najgorzej ocenianych źródeł informacji na temat przepisów podatkowych, lepiej oceniana jest tylko Krajowa Informacja Podatkowa. Kwestia *vacatio legis* nie okazała się kluczowa dla przedsiębiorców. Wydłużenie tego okresu jest jednym z mniej ważnych postulatów. Ponadto wydaje się, że wydłużenie okresu od ogłoszenia zmian do wejścia ich w życie jest istotną kwestią dla średnich firm. Na potrzebę wydłużenia *vacatio legis* wskazało aż 24% średnich przedsiębiorstw. Dla porównania tylko 17% mikroprzedsiębiorców uważa tę zmianę za priorytetową. Wydaje się, że różnica ta może wynikać z faktu, iż większość średnich firm prowadzi działalność o bardziej skomplikowanym charakterze. Dlatego w ich przypadku każda zmiana prawa powinna zostać poprzedzona wydłużonym okresem *vacatio legis*.

Zdecydowanie ważniejsza jest stabilność przepisów, gdy zmian będzie mniej, czas na ich wdrożenie w firmie nie będzie tak ważny. Zatem hipoteza została potwierdzona, proces legislacyjny nie przebiega zgodnie z oczekiwaniami, ale zmiany w tym obszarze są mniej ważne niż całościowe, głębokie zmiany funkcjonowania systemu.

Zdaniem respondentów i ekspertów wyniki badań pokazują, że konsultacje społeczne projektów zmian w prawie podatkowym nie mają kluczowego znaczenia. Prawo powinno być tworzone przez ustawodawcę tak, aby ułatwiało funkcjonowanie na rynku, a nie utrudniało firmom rozwój.

Bardzo istotną sprawą dla uczestników badania była przewidywalność i stabilność systemu podatkowego, w tym między innymi kwestia *vacatio legis*. Zmiany w przepisach podatkowych nie mogą zaskakiwać przedsiębiorców i wchodzić w życie z dnia na dzień. Przedsiębiorca musi mieć czas na to, aby przygotować się do zmiany. Czasami zmiany w przepisach wymagają od przedsiębiorców poniesienia dodatkowych kosztów (np. kasy fiskalne), zmiany organizacji sprzedaży czy produkcji. Okresu, ile powinien wynosić *vacatio legis*, nie da się ustalić w sposób sztywny, jednakże musi on być na tyle długi, aby przedsiębiorcy mieli czas na przygotowania się do nowych ram prawnych.

Pojawiają się komentarze, że w przypadku zmian, które mogą mieć znaczący wpływ na firmy, okres ten powinien wynosić rok, tak aby firmy mogły się przeorganizować i aby wprowadzone zmiany w żaden sposób nie wpłynęły negatywnie na ich funkcjonowanie.

Równie ważny jak okres *vacatio legis* jest proces komunikowania zmian. Przy tak dużej ilości zmian proces informacyjny jest niewłaściwy i zdarzają się sytuacje, kiedy przedsiębiorcy dowiadują się o wprowadzonych zmianach po fakcie. Firmy sektora MŚP nie mają często możliwości organizacyjnych ani kadrowych aby stale śledzić wszelkie zmiany w prawie podatkowym. Liczba zmian przytłacza polskie firmy i wymusza na nich taką organizację, że część swojego czasu poświęcają na śledzenie zmian, a nie na prowadzenie działalności gospodarczej.

3. Trzecim istotnym obszarem, który był analizowany podczas badania ilościowego, były **relacje z organami podatkowymi**, a zwłaszcza częstotliwość i uciążliwość kontroli, nastawienie urzędników podczas kontroli. Postawiono hipotezę, że relacje te nie są najlepsze, a kontrole obciążają przedsiębiorstwa poprzez długi czas ich trwania. Z przeprowadzonych badań wynika, że co trzecia firma poddana została kontroli doraźnej, rzadsze okazały się kontrole właściwe i te przeprowadzane ze względu na złożenie wniosku o zwrot podatku VAT. Jednak większość z nich nie miała wpływu lub wpłynęła w bardzo ograniczonym zakresie na funkcjonowanie firmy, większość nie trwała dłużej niż dwa tygodnie, a często zaledwie tydzień. Tylko w 1 przypadku na 50 rozszerzano zakres kontroli. Co więcej, zazwyczaj, nawet gdy dopatrzone się uchybień, sprawę udawało się rozwiązać bez ponoszenia kosztów przez firmę.

15% respondentów wskazało na konieczność podniesienia poziomu wiedzy urzędników. Jest to pozytywny wynik. Obraz burzy natomiast przeświadczenie 81% przedsiębiorców, że gdy urzędnik będzie chciał, to podczas kontroli podatkowej zawsze znajdzie jakieś uchybienia. Dlatego też, pomimo poprawnych relacji z organami podatkowymi, wydaje się, że konieczne jest podjęcie pracy przez resort finansów w celu zmiany postrzegania podatników przez organy podatkowe.

4. Kolejną kwestią sygnalizowaną w ramach raportu Desk Research są **koszty funkcjonowania** w systemie podatkowym ponoszone przez firmy. W badaniu ilościowym poproszono przedsiębiorców o oszacowanie, ile godzin w miesiącu poświęcają ich pracownicy na sprawy podatkowe. Następnie te szacunki przeliczono na obciążenie jednego pracownika – podzielono liczbę godzin przez liczbę pracowników w firmie. Wyniki tego badania są niepokojące, zwłaszcza w przypadku mikroprzedsiębiorstw. Okazuje się bowiem, że na jednego pracownika w firmie średniej przypada niespełna półtorej godziny w tygodniu na zajmowanie się sprawami podatkowymi, w firmie małej są to 4 godziny, a w mikroprzedsiębiorstwie aż 20 godzin. To jedna ósma miesięcznego czasu pracy. I to pomimo faktu, że znaczna część firm najmniejszych korzysta dodatkowo z usług biur rachunkowych. Potwierdzono zatem tezę, że koszty funkcjonowania w ramach systemu podatkowego mają w znacznej mierze charakter kosztów stałych. Obciążenie mikroprzedsiębiorstw jest nieproporcjonalnie duże i wymaga pilnych zmian. Niezbędne są ułatwienia dedykowane mikroprzedsiębiorstwom, takie by sprawy podatkowe zajmowały zdecydowanie mniej czasu.

5. Mniej zarysowaną na wcześniejszych etapach projektu badawczego, ale ważną kwestią, jest **potrzeba wsparcia środowiska przedsiębiorców** w reprezentacji ich interesów. Hipoteza o potrzebie znalazła potwierdzenie, niemniej jednak nie jest to sprawa kluczowa. Przeszło połowa przedsiębiorców uważa, że przedsiębiorcy współpracują ze sobą na rzecz zmian w prawie podatkowym. Jest jednak także liczna grupa, która ma inny pogląd w tej sprawie – oni potrzebują szerszej reprezentacji. Wiąże się to bardzo mocno z kwestią zaufania, która opisana jest w kolejnym punkcie.

Wątek ten nie został uznany jednak przez ekspertów za szczególnie istotny, przynajmniej w kontekście poważnych, fundamentalnych, systemowych problemów.

6. Ostatnią, ważną sprawą analizowaną w badaniu ilościowym była **kwestia wzajemnego zaufania** przedsiębiorcy do państwa i państwa do przedsiębiorcy, a także przedsiębiorców do siebie nawzajem. Sformułowano hipotezę o deficycie zaufania pomiędzy różnymi podmiotami funkcjonującymi w ramach systemu podatkowego. Okazuje się, że dużą nieufnością przedsiębiorcy obdarzają Ministerstwo Finansów. Przeważa przeświadczenie, że polityka dominuje nad ekonomią, a rozwiązania prawne mają na celu zwiększanie wpływów budżetowych, a nie ułatwienie działalności gospodarczej. Dodatkowo dość popularny jest pogląd, że zmiany w prawie wprowadzane są pod kątem dużych firm i korporacji, a nie biorą pod uwagę potrzeb firm MŚP. Istnieje także spora doza nieufności wobec urzędników poddających firmy kontrolom podatkowym. Przedsiębiorcy nie wykazali za to braku zaufania do biur rachunkowych. To ważne, bowiem na etapie badania Desk Research odnotowano pewną nieufność wobec biur rachunkowych oraz przeświadczenie, że ich interes leży w tym, by przepisy były skomplikowane, a więc nie jest zbieżny z interesem przedsiębiorców. Teza ta nie znalazła potwierdzenia w badaniu ilościowym. Poważnym wyzwaniem jest za to deficyt zaufania pomiędzy przedsiębiorcami. Wielu z nich twierdzi, że przedsiębiorcy nie dzielą się swoimi doświadczeniami i rozwiązaniami stosowanymi w swoich firmach. Problemem jest także niewystarczająca współpraca w zakresie dążenia do zmian w prawie podatkowym. Do takiej sytuacji mogą oczywiście przyczyniać się trudne warunki funkcjonowania i duża konkurencja zaostrzona jeszcze przez trudny kontekst makroekonomiczny, niemniej jednak problem jest poważny, a budowanie świadomości

potencjalnych zysków ze współpracy powinno być jednym z podstawowych działań organizacji przedsiębiorców.

Ponadto jedną z najistotniejszych kwestii związanych z zaufaniem przedsiębiorców do organów podatkowych, skorelowaną bezpośrednio z podatkiem od towarów i usług, jest wynik badania dotyczący zwrotu podatku VAT. Przedsiębiorcy wyrazili swój niepokój obecnym mechanizmem zwrotu VAT. Wielu z nich z uwagi na obawę przed organami podatkowymi postanawia zrezygnować z występowania o zwrot różnicy podatku naliczonego nad należnym. Wyniki te jednoznacznie wskazują, iż podstawowa zasada neutralności, będąca instrumentem umożliwiającym efektywną realizację prawa do odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego, staje się coraz częściej pomijana przez urzędy skarbowe.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dominującym problemem rysującym się w świetle przeprowadzonych badań jest sam system podatkowy, który uważany jest za niestabilny, niejednoznaczny i niezrozumiały. Dlatego celem ustawodawcy powinno być podjęcie zdecydowanych działań zmierzających do przeprowadzenia zmian prawa podatkowego, które wpłynęłyby pozytywnie na rozwój przedsiębiorczości w Polsce.

5

Polski system podatkowy w międzynarodowych rankingach

Jedną ze wskazówek do wiarygodnej oceny warunków prowadzenia działalności gospodarczej stanowią międzynarodowe rankingi dotyczące kwestii prawno-instytucjonalnych istniejących w danym kraju, w tym kwestii podatkowych. Umożliwiają one zewnętrzną ocenę warunków do funkcjonowania przedsiębiorstw w gospodarce. Jeśli przeanalizujemy najważniejsze rankingi i raporty pod kątem jakości polskiego systemu podatkowego, okaże się, że stanowi on jedną z podstawowych barier ograniczających rozwój i konkurencyjność polskiej przedsiębiorczości, na globalnym rynku.

Doing Business 2014

Prowadzony przez Bank Światowy ranking „Doing Business” określa pozycję danego kraju, w zakresie łatwości prowadzenia działalności gospodarczej, biorąc pod uwagę 10 różnych kategorii. W raporcie tym na 189 ocenionych państw Polska zajęła 45. miejsce, lokując się za niektórymi mniej rozwiniętymi gospodarczo krajami jak Rwanda i Armenia oraz państwami bałtyckimi. Warto jednak podkreślić, że wśród państw OECD to Polska od 2005 roku jest liderem pod względem wprowadzania ułatwień dla przedsiębiorców i zdołała wyprzedzić w rankingu m.in. pozostałe kraje Grupy Wyszehradzkiej. Niestety, czynnikiem pogarszającym pozycję Polski jest jej skomplikowany system podatkowy. W tej kategorii zajmujemy bardzo słabe 113 miejsce.

Paying Taxes 2014

Według raportu „Paying Taxes 2014” na obszarze Unii Europejskiej i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (ESWH) składającego się z 32 państw, przedsiębiorcy podlegają całkowitej stawce podatkowej (Total Tax Rate)¹ średnio na poziomie 41,1%, poświęcają 179 godzin na sprawy podatkowe i dokonują 13,1 wpłat z tytułu różnych podatków. Biorąc pod uwagę łączne obciążenia podatkowe nakładane na przedsiębiorców w Polsce w wysokości 41,6%, nasz kraj plasuje się na średnim poziomie i zajmuje 16. miejsce. Natomiast, bardzo niekorzystnie wygląda u nas sytuacja w przypadku łącznego czasu poświęcanego na sprawy podatkowe. Polscy przedsiębiorcy potrzebują

¹ Całkowita stawka podatkowa mierzy wielkość podatków i obowiązkowych składek ponoszonych przez firmę (w uproszczeniu, jako procent zysku handlowego lub zysku przed wszystkimi uwzględnionymi podatkami).

na to 286 godzin, co daje 30. miejsce w rankingu. Jedynie Czechy i Bułgaria wypadają pod tym względem gorzej. Jednym z głównych powodów takiego stanu rzeczy jest wysoki stopień skomplikowania podatku VAT. Na rozliczenia związane z tym właśnie podatkiem w Polsce potrzeba poświęcić średnio 100 godzin (najmniej w Szwajcarii – 8 godzin, najwięcej w Bułgarii – 165 godzin). W przypadku średniej liczby płatności, koniecznych do rozliczenia podatków, Polska zajęła 24. miejsce. Tu również VAT ma kluczowe znaczenie, bowiem z łącznej liczby osiemnastu płatności, szesnaście dotyczy właśnie tego podatku.

Tabela 2
Ranking “Paying Taxes 2014”

	Całkowite obciążenie podatkowe w %	Liczba płatności	Liczba godzin poświęcona na rozliczenie podatków
Polska	41,6	18	286
UE&ESWH	41,1	13,1	179
Globalnie	43,1	26,7	268
Miejsce Polski na tle UE&ESWH (łącznie 32 kraje)	16	24	30

The Global Competitiveness Report 2013–2014, World Economic Forum

Raport ten określa konkurencyjność gospodarek w wymiarze globalnym, biorąc pod uwagę między innymi kwestie prawno-instytucjonalne. W ramach raportu przedstawiono wyniki badań, w których respondenci zostali poproszeni o wybór pięciu czynników stwarzających najwięcej problemów dla prowadzenia działalności gospodarczej w kraju. W przypadku Polski wyniki przedstawiają się następująco:

- Przepisy podatkowe 22,3%;
- Restrykcyjne regulacje pracy 16,5%;
- Nieefektywna biurokracja na szczeblu rządowym 13,2%;
- Stawki podatkowe 11,3%;
- Dostęp do finansowania 10,5%;
- Niewystarczający poziom infrastruktury 7,2%.

Warto zauważyć, że przepisy podatkowe, uplasowane na pierwszym miejscu, były trzykrotnie mocniej sygnalizowane niż braki w infrastrukturze, które znalazły się na szóstym miejscu.

Bariery w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych, PALIZ S.A, marzec 2013

Wg badania przeprowadzonego przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A system podatkowy w Polsce stanowi jedną z największych barier inwestycyjnych. Polski system podatkowy został oceniony przez inwestorów obsługiwanych przez PALIZ S.A. jako nieprzyjazny i skomplikowany, a lista barier utrudniających prowadzenie działalności gospodarczej z nim związanych jest bardzo długa. Oprócz problemów z niejednorodną interpretacją przepisów prawa podatkowego wskazano m.in. na brak możliwości tworzenia grup kapitałowych w podatku VAT, co jest istotną barierą, szczególnie dla rozwoju centrów usług wspólnych. Możliwość tworzenia tzw. grup VAT przewiduje Dyrektywa 2010/112/WE. Rozwiązanie to jest szczególnie korzystne w działalności związanej z outsourcingiem usług bankowych i ubezpieczeniowych, likwiduje bowiem obciążenia podatkowe. Obecnie większość państw członkowskich UE wprowadziła do swoich systemów podatkowych tę instytucję. Wprowadzenie jej w Polsce z pewnością przyczyniłoby się do większego rozpowszechnienia centrów usług wspólnych w zakresie bankowości².

² Bariery w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych, PALIZ S.A, marzec 2013.

6

Metodologia badania

Badania zostały przeprowadzone w okresie wrzesień – listopad 2013 roku, przez TNS Polska S.A. W celu weryfikacji sformułowanych problemów badawczych, koniecznym było dobranie odpowiednich metod i technik badawczych. W badaniach zastosowane zostały trzy metody badawcze: analiza dokumentów (*desk research*), metody jakościowe oraz metody ilościowe. Dobór metod został podporządkowany zasadzie, że nie można opierać procesu poznawczego na jednej tylko metodzie/technice badań.

1 **Metoda analizy dokumentów.** Analizie poddano trzy grupy dokumentów: (a) akty prawne, (b) wyniki badań i analiz dotyczących podatku VAT, (c) opinie i wiedzy ekspertów. Badanie *desk research* było analizą stanu obecnego w zakresie systemu podatkowego w Polsce i miało być przede wszystkim punktem wyjścia najpierw do dalszych badań – jakościowych i ilościowych, a dalej do sformułowania wnio-

sków i sformułowania rekomendacji zmian w podatku VAT. W raporcie z badania *desk research* przeanalizowane zostało miejsce polskiego systemu podatkowego w szerszym kontekście europejskim, wskazane zostały także opinie przedsiębiorców i ekspertów o obecnym stanie prawnym i ostatnio wprowadzonych zmianach.

2. Metody jakościowe (FGI i IDI). Badanie przeprowadzono we wrześniu i październiku 2013 roku w oparciu o technikę zogniskowanych wywiadów grupowych (*Focus Group Interviews*). Wykorzystanie tej techniki umożliwiło skonfrontowanie różnorodnych ocen, perspektyw oraz oczekiwań w odniesieniu do obecnego kształtu prawa podatkowego w Polsce w kontekście jego wpływu na działalność firm z sektora MŚP. Ponadto zrealizowano także pogłębione wywiady indywidualne (*Individual In-Depth Interviews*), które ze względu na swój zindywidualizowany charakter pozwalają na szczegółową rekonstrukcję poglądów badanych.

Badanie przeprowadzone zostało z reprezentantami dwóch wyróżnionych grup. Pierwszym typem respondentów była grupa ekspertów, w skład której wchodziły osoby związane z uczelniami wyższymi, specjalizujące się w zagadnieniach związanych z prawem podatkowym, jak również pracownicy urzędów skarbowych. Drugą grupę respondentów stanowili przedsiębiorcy z sektora MŚP oraz przedstawiciele biur rachunkowych.

Dzięki zaproponowanemu doborowi badanych możliwe było skonfrontowanie i porównanie opinii na temat prawa podatkowego zarówno przedstawicieli administracji publicznej, jak i pracowników akademickich specjalizujących się w tym obszarze z obserwacjami i odczuciami przedsiębiorców analizowanego sektora.

3. Metody ilościowe. Badanie przeprowadzono w październiku i listopadzie 2013 roku. Wywiady przeprowadzono metodą telefoniczną – CATI (*computer assisted telephone interview*). Zrealizowano 400 wywiadów z podziałem uwzględniającym wielkość firmy: 150 z firmami zatrudniającymi nie więcej niż 9 pracowników (mikroprzedsiębiorstwa), 150 wywiadów z firmami zatrudniającymi od 10 do 49 pracowników (firmy małe) oraz 100 wywiadów z firmami zatrudniającymi od 50 do 249 pracowników (firmy średnie). Próba miała zasięg ogólnopolski i była reprezentatywna ze względu na region oraz branżę, w której funkcjonowały firmy.

ISBN 978-83-932962-7-9

Projekt realizowany przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

